

tioner gengives en række samtidige træsnit og portrætter, men alle ganske uformidlet og uden sammenhæng med fremstillingen. Denne side af værket har tydeligt ikke interesseret forfatteren – ærgerligt, da Maximilians ikonografi er usædvanligt rig. Forhåbentlig vil det afsluttende bind – oprindeligt planlagt udsendt i 1976, men nu blot omtalt som »under forberedelse« – rette op på denne skævhed. I følge forlagsreklamen vil det indbefatte et kapitel om kunst og videnskab i kejserlig tjeneste. Overraskende og lidt upassende indledes bindet med en indigneret polemik mod kritikere af 1. bind. Mærkeligt, at Wiesflecker ikke har følt, at hans livsværk kunne stå alene.

Mikael Venge

Quellen zum Verfassungsorganismus des Heiligen Römischen Reiches Deutscher Nation 1495–1815. Herausgegeben und eingeleitet von Hans Hubert Hofmann (=Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte der Neuzeit Band XIII). Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1976. Lix+407 s.

Bag den bombastiske titel skjuler sig en samling af centrale tekster, der belyser Tysklands forfatningsmæssige udvikling i nyere tid. Udgaven spænder fra rigsreformen 1495 og oprettelsen af rigsregimentet 1500 til det gamle tyske riges opløsning under Napoléons-krigene. Af særlig interesse for dansk historie er de akter, der udtrykker det lutherske partis standpunkter på reformationstiden. Kun ganske få tekster afviger fra udgavens strenge statsretlige sigte ved at anlægge et kulturhistorisk eller økonomisk-historisk perspektiv, således forbudene mod »Zutrinken« og »Monopolia« på Augsburgers-rigsdagen 1548. Den westfalske fred aftrykkes parallelt på latin og i oversættelse, Napoléons-krigenes traktater tilsvarende både på fransk og tysk.

I en fyldig indledning gør udgiveren solidt rede for de funktioner, der tillagdes rigets overhovede, kejseren, stænderne (fyrster, prælater, rigsumiddelbare grever, »herrer« og byer) og deres fælles organer, rigsdage og rigskredse. Desværre hæmmes tilegnelsen af, at han vist har slugt for mange af 1700-tallets jurister og statsteoretikere råt. Sproget flyder ualmindelig trægt – omtrent som de strømme, han omtaler, og hvis indebyrd fortaber sig i denne tåge: »... die zähflüssigen Ströme seines föderativen Zusammenlebens, die dualistischen und trialistischen Funktionen seiner gestaltende Kräfte, die von der Fiktion der Kontinuität nur überlagerten Wandlungen der es tragende Ideologie, als die das reichische ...« (s. X). En udstrakt brug af kursiv bidrager yderligere til at forlene indledningen med et præg af svært fatteligt juridisk kompendium snarere end en historisk fremstilling.

Mikael Venge

Hans Henrik Jacobsen: Studier i Fynske Vider og Vedtægter 1500–1800. Historiske Studier fra Fyn Nr. 3. Udgivet af Historisk Samfund for Fyns Stift. Odense, 1977. 105 s. Kr. 23,60.

I *Danske Vider og Vedtægter* bd. I–V, der publiceredes af P. Bjerger, T. Søgaard og Aug. F. Schmidt i årene 1904–38, findes vider fra ialt 32 fynske landsbyer gengivet. I det her foreliggende arbejde suppleres disse med en række hidtil utrykte fynske landsbylove (s. 53–105), hvortil knyttes en oversigt over form og indhold for det samlede fynske materiale (s. 1–52). Værket udgør det tredje bind i den nyligt påbegyndte billigtryks serie *Historiske Studier Fra Fyn*, der udgives i et samarbejde mellem Landsarkivet i Odense og Historisk Samfund for Fyns Stift. Transskriptionen af viderne, ialt seks foruden et til-

læg til den allerede trykte Allesø bylov, er foretaget af landsarkivar, dr. phil. Anne Riising, medens udgiveren har forsynet de enkelte tekster med ordforklaringer, og yderligere lettet forståelsen heraf ved den indledende gennemgang af de fynske landsbyloves funktion og indhold. Ordningsprincipperne i denne oversigt er vel ikke overalt lige gennemskuelige, men til gengæld er fremstillingsformen klar og levende. Arbejdet henvender sig vel først og fremmest til lokalhistorisk interesserede, men vil givetvis også med udbytte kunne inddrages i historieundervisningen på gymnasieniveau. Den aktuelle debat om vore landsbyers fremtid får langt videre perspektiver ved inddragelse af materiale fra landsbyfællesskabets tid, og dette økonomiske og sociale fællesskab giver landsbylovene netop gode muligheder for at erkende.

Erland Porsmose Christensen

NYERE TID

Veröffentlichungen des Schleswig-Holsteinischen Landesarchivs 4-5, Findbuch des Bestandes Abt. 7.: Herzöge von Schleswig-Holstein-Gottorf 1544-1713, bd. 1-2 von Kurt Hector. Schleswig 1977. XVI+852 s.

Landesarchiv Schleswig-Holsteins tidligere chef, dr. Kurt Hector, har nu efter sin afgang fra arkivtjenesten haft mulighed for at afslutte et mangeårigt arbejde med en nyregistrering af de omfattende gottorpske fyrstearkiver i Landesarchiv. Arkiverne er af fundamental betydning for forskning i hertugdømmernes indre og ydre historie i 16., 17. og begyndelsen af 18. årh. frem til den danske militære okkupation af de gottorpske områder 1713. Arkivalierne selv har fra 18. årh. ført en omskiftelig tilværelse og er idag efter den seneste dansk-tyske arkivudveksling i 1930'erne splittet mellem Rigsarkivet i København, hvor en mindre del af arkivalierne – hovedsagelig omfattende områder i Nordslesvig – opbevares (jfr. Erik Kromans fortegnelse i Vejledende Arkivregistraturer X, Kbh. 1959, s. 104-133) og Landesarchiv på Gottorp slot, hvor hovedparten af sagerne nu beror. Nogle af de gottorpske arkivalier befinder sig dog fortsat i Staatsarchiv Oldenburg (disse bestanddele er ganske perifert omtalt i H. Lübbling: Die Bestände des Staatsarchivs Oldenburg, O. 1943, s. 18 f.).

Splittede arkivfonde er besværlige at have med at gøre i en benyttersituation selv om moderne kopieringsteknik kan mindske ulemperne. Dr. Hector har søgt til en vis grad at samle det adskilte ved i sin oversigt også at medtage de gottorpske arkivalier, som i 1936 iflg. arkivoverenskomsten blev udleveret til Danmark. Iøvrigt er også de gottorpske arkivalier inventeret, som efter Verdenskrig II gik til grunde ved ødelæggelser i Kronshagen. Til gengæld har dr. Hector ikke medtaget gottorpske arkivalier, som *hverken* i 1870'erne eller i 1930'erne udleveredes fra Danmark, så lidt som sagerne i arkivet i Oldenburg. Principperne for registraturrens afgrænsning forekommer i det hele ikke ganske klare. En dansk benytter af gottorperarkiverne skal bl. a. være opmærksom på, at materiale vedr. Nordslesvigs lokalhistorie også bør fremsøges ved hjælp af dr. Hectors oversigt (det gælder for Abenrå, Løgumkloster og Tønder amter), og at der fremdeles i det danske rigsarkivs tilbageblevne dele af gottorperarkiverne er sager om både gottorpernes almindelige politiske historie og om gamle hertugelige områder syd for statsgrænsen af 1920.

Alle med interesse for hertugdømmernes historie vil hilse dr. Hectors oversigt velkommen og glæde sig til fremkomsten af et bebudet omfattende register hertil – registraturren er, hvilket forf. også er sig bevidst, vanskelig at overskue. Det skyldes bl. a. at den